

Ve srubu Bílá sova je ticho.
První večer podzimní
výpravy Divochů končí,
a zatímco deset dětí od 8 do 10 let,
studentka na praxi a můj kolega vedoucí
už spí, já sedím tradičně u kamen,
hodnotím chvíle uplynulé a přemítám
o těch, co nás teprve čekají.

A na vše se dívám skrze myšlenku, se kterou druhým rokem kroužek vedeme a na níž se shodujeme i s rodiči dětí: Více prostoru dětem pro jejich vlastní program, více příležitostí pro jejich rozhodování a spolupráci, více jejich odpovědnosti za vlastní činy. Kroužek, který by fungoval na principu dohod a přátelské komunikace.

PŘED VÝPRAVOU

Ve čtvrtek na schůzce si děti upekly dva bochníky chleba a z nasušených bylinek ze zahrady namíchaly „divočaj“. Chleba byl nápad vedoucích, čaj dětí. Společně jsme vyhledali srub v mapě a naplánovali cestu. Seznam vybavy máme poskládaný už od minule, zkušenost každého z nás ale ukáže, co opravdu potřebujeme a co taháme na zádech zbytečně.

CESTA NA SRUB

Přes týden rozšelo. Polní cestu od nádraží ke srubu před námi rozmaširoval traktor na bahnitou kaši a nám nezbylo než jí potmě s baterkami projít. Brzy jsme přestali řešit, kudy kdo jde, děti napomínat, usměrňovat a rozumovat. Byli jsme v tom bahně společně. Společně jsme se pak u čaje k nezapomenutelné cestě vrátili, zasmáli se nebo upustili ventilek naštvaní.

PRVNÍ DOHODA

Srub jako z knihy Jacka Londona. Na trámu našly děti dopis dvou zálesáků, začátek hry, až se vyspíme, čeká nás nějaké to dobrodružství. A než se šlo do hajan, bylo ještě třeba rozdělit provozní práce ve srubu od pátku až do neděle. Způsob domluvy jsme nechali na dětech, nezasahovali jsme. Děti diskutovaly, co všechno bylo potřeba na poslední výpravě, dohadovaly se, usmířovaly, až vytvořily plán prací. Byl vyvěšen na trám vedle dopisu. Trochu to ale trvalo a ti unavenější remcají.

DEN DRUHÝ

Pokračuje hra, objevili jsme zálesáky. Zvou nás do svého příběhu, na jehož konci je zapomenuté tábořiště a indiánský šaman. Ale nepředbíhejme. Ještě před cestou nás totiž čekají provozní úkoly. Vše jde nesmírně ztuha, už snídaně trvala s přípravou hodinu a půl, ještě doplnit vodu a dřevo. Jsme trochu nervózní, díváme se na sebe, ale víme, že nic měnit nebudeme. A tak se znovu a znovu učíme, jak efektivně dětem popsat situaci, připomenout jim věci dohodnuté, přizvat je ke spolupráci... Zkrátka jak je bez rozkazu a výhrůžky přimět udělat, co očekáváme.

ÚDOLÍ DŮVĚRY

Nechat dětem opravdový prostor pro jejich kreativitu znamená zřít se z větší části vlastního vlivu, uvolnit hranice a dát prostor důvěře. Cesta za šamanem

vedla úzkým, nesnadno prostupným údolím, takovou divokou strží, řekl bych. Děti brzy sešly z cestičky a pustily se do objevování nejrozmanitějších cest. Šlo to po ležících kladách i pod nimi, dalo se svézt po zadku ze skalky nebo vodopádem listů. Přilákal nás také potok, který jsme přeskakovali, nebo šli po vycínávacích kamenech. A pak tu byl asi desetimetrový smrček se svými pravidelnými větvemi opřený o svah jako žebřík. Každý z nás ho zdolal. Některé děti se nemohly odtrhnout od kamínků v potoce, další objevovaly pestrou džungli mechů a kapradin, mrtvého ptáka nebo kolonii sluněček. Skoro jsme minuli šamana! Daroval nám kůru bílého stromu, s jejíž pomocí jsme rozdělali oheň a upekli hady na klacku. My jej zase pozvali na hrnek divočaje.

PŘÍTOMNOST A OPORA

A co vedoucí? Ani na chvíli jsme nepustili děti z očí a ani jednou jsme jim nic nezakázali. Děti ale ani nic, co by stálo za zákaz, nevymyslely! Cesta nabízela neuvěřitelné množství aktivit. Bylo ovšem potřeba být s dětmi neustále při tom. Vybídnout je k ostražitosti, k prohlídce listů, kde končí jejich skluzavka, k přemýšlení, kde držet větev, aby se nezlomila, být k dispozici, když se rozehvěla kolena, být oporou dobrým slovem i pevnou paží.

KRUH

Den rozloučení. Před nádražím sedíme v kruhu, každý opřen o batoh. Putující kamínek od Bílé sovy připomíná zážitky, odhaluje nedostatky. Zaznívají přání a nápady pro příště. Už jen podání ruky s pohledem do očí, vedoucí předávají děti rodičům a vydechnou. Pocit ukončení víkendovky je čímisi výjimečný. A jaké to tentokrát bylo? „Děsně únavné. Někdy jsou

Na divochy s důvěrou

fakt na zabití. Ten Honza...“ Ale také se shodujeme, že jsme na správné cestě. V porovnání s minulou akcí vidíme řadu posunů, co děti zvládají už samy nebo mnohem rychleji, jak se nám daří s nimi komunikovat, nakolik jsme uspěli v našich očekáváních a trefili se do potřeb dětí. Zapišujeme také, co příště lépe, a i my se rozjždíme za svými.

INTUICE

Snažíme se, jak někdy říkáme, intuitivně předávat dětem to nejlepší. Můžeme se ale otevřít ještě více a uvěřit, že i dítě samo dokáže rozpoznat, co je pro ně dobré, že většinou najde ještě více možností, jak si hrát, objevovat a tvořit, než my. Tuto svoji intuici dokáže nejlépe rozvinout a uplatnit při pocitu radosti, důvěry a bezpečí, na němž bychom měli jako průvodci pracovat. Když se děti podílí na obsahu programu kroužku, společně s námi plánují, rozhodují se, přijímají za své drobnější i větší úkoly a nejsou jen přijímači připraveného, byť s největší pečlivostí a promyšleností, pak se svobodně a přirozeně rozvíjí i jejich osobnost.

Jiří Nešpor,
pedagogický pracovník Lipky – školského zařízení
pro environmentální vzdělávání, Brno
Foto: Jiří Nešpor